

КЕЛАЖАИ НУРАФШОН

Асрларнинг суронли силсиласида Буюк Турийнин талай шахрлари ўз ўрнини ўзгаририб, кайта ва тайга қад ростлаган. Даставал Исландарнинг таҳвузкорона босинини, сўнгроқ арабларнинг хужумини, яна мўгулларнинг аёвсиз юришини бошидан кечирган Кеш ҳам асфонар Қакнусга киёв қилгани кептар сираига киради.

1999 йилнинг 27-30 ноябринда БМТнинг ЮНЕСКО бўлими Австралияда ўтказган анжуманида Шаҳрисабзини Бутунжохон Мероси рўхатига киритиш борасида карор кабул килди. Шундан кейин кўхна Кешнинг бой тарихини иззил ўрганишда дадил қадам ташланди.

Сўнгги йилларда Кашидадерга олиб бораилган кидирив ва қазив ишлари бу воҳанинг Марказий Осиё тарихида, ху-

силик мозийдан Утра асрларга ўтии даврида салмоқи ўрин тутганини кўрсатди. Кашикинидаги Еркўргон ва Кальян Захоки Марон III-IV асрларда Марказий Осиёнинг йирик шахрларидан эди. Ўша даврда Кеш умумигуд сиёсий марказига айланган.

2001 йилда қадар Кашика воҳаси Узбекистонинг ибтидойи ёдгорликлар харитасида номалынг нукта бўйи келаётган эди. Ўтган йили Шаҳрисабздан 25 чакирим нарида ястаган Аёқисой водийидан Ангилак ва Каттакамар ибтидойи горлари топиди. Бу горлардан 5-6 минг йил мукаддам яшаган палеолит даври одамининг мадданий колдиклари қазиб олиниди.

Курукской водийи якинидаги Сийлонтош гумбазидан тош асрининг ноёб сувратлар тасвири излари аниланиди. Бу ерда кубшинг рамзий тасвири, камон, хандасавий шакл, хаёт дарахти, шунингдек, бир катор чизмалар сакланни колган (улардан бирни 28 чизгидан иборат бўлиб, бу — Ой тақвимининг кунларига тўғри келади). Сийлонтош тимсоли самовот, кониот мазвиги билан боғланган бўлиб, ибтидойи одамнинг вакт мароми, макон ва фазовий ходисалар хакида-

ти тасаввурларини ифодалар эди. Марказий Осиёнинг қадимиги тасвирий санъат ёдгорлиги мезолит ва неолит даврларига даҳлор бўлса, ажаб эмас.

Салқам уч минг йил иллари Марказий Осиёда илк давлатлар ташкил топди, Бактрия, Сўѓидёна, Хоразм, Марв каби салтанатлар вуҳудга келди.

Шу вактдан бошлаб близ Марказий Осиёда йиррик шахрларнинг тўхтовсиз тараққий топа бошлаганини мушоҳда киламиш. Илк темир асри даврингиз кадимишнислиги бу замонларнинг маддий маданияти ва ишлаб чиқариши кучларининг ри-

тепа кентлари ўрнида жойлашган. Кентлар Искандар юришигача ём ун асрлар тарихга ёз бўлган. Юнон муаррихлари Кешда кечгага воеқалар хакидаги ёзма маълумотларни битиб колдирганлар.

Искандар ўз кўшилнлари билан Амударёдан ўтиб ўтиб, милиоддан аввали 329 йили Кашидадер водийидан завол бўлади ва Натука шахрини ишоди этади.

Кўпчилик мутахассислар Узункир харобалари Наутака шахри ҳам деб хисоблашади. Искандар муаррихлари маълум киличиша, Наутака хўқимдори Сизимитр эди. Искандар

давлат фазнасига Насафа қараганда кўпроқ маблаг кўшадиган бўлди.

Инан Хавқалинг ётироғига биносан айтдиган бўлсалак, Кеш тасарруфи таркибида 16 туман киради.

Сомон йўлига мензалидиган Буюк Илак йўлиниг мухим бир таромоги Кеш орқали ўтган хусусида маънбалар гувоҳлик беради. Ўтга аср географлари — Ибн Хавқал ва ал-Муқаддас араб босинидан завол кўрган Кеш пойтахти аста-секин Китоб ўрнига, кейинроқ эса Шаҳрисабзга кўнгани тўғрисида маълумот берадилар. Бу ёкка хўкимдорнинг кароргоҳи ва Жомеъ масжиди кўчирлиб ўтикалди. Шаҳар ҳаётининг янги маънога кўчиши — Марказий Осиё кентларининг ийриклишуви бу даврга хос ходиса эди.

Коҳронийлар даврида Кеш Шаҳрисабз ўрнида кад ростлаб, янги солинган ёдгорлик бинолари ва мухтамим оирматлар билан обод бўлади. Темирчилар, куллорлар даҳаси кенгайтирилди, заргарлар, шишаозлар, куролсозлар ва бошқа хўнмарлар ишга тушади.

XIV асрнинг иккинчи яримидан Шаҳрисабз учун оптин давр бошланди. Бу тарихий ийларда Соҳибикон Амир Темур Марказий Осиёни бирлаширибина қолмай, улкан марказлашган давлатга асос солди. Темур ва тимурилар замони бутун Туркистон иктисадиди, маданияти ва санъатнинг буюк кўтарилиши даври бўлди. Айниска, бу Шаҳрисабз ва Самарқанд мисолида яқъол кўринди. Амир Темурнинг хокимият тегасига келширилди. Узункирда кадималар натижаси шундан далолат берадики, Искандарнинг ўлимидан биринчи пойтахти саналниш йиррик шахар колдигидир. Узункирнинг ёнда янда кадимий саналган Сангиртепа кенти жойлашган. Сангиртепа қадимиги мадданий катламларидан «Авесто» диний анъаналарига хос слов оғизи топиниш излари топилди. Узункир ва Сангиртепа шахар маддиятининг ташкил топишни ривожларига ёзма маълумотларга эга эмасиз. Лекин кадимишнислик маълумотларига кўра айтиш мумкини, Кешнинг илк пойтахти шахрларли.

Ўзункирда кадималар натижаси шундан далолат берадики, Искандарнинг ўлимидан кейин илк пойтахти шахар Наутака ёки Кеш ташлаб кетилиди ва шахар ҳозирги Китоб ўрнига — Кашидадер соҳилига кўчирилади.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Пойтахтинг Кашидадер ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди. Пойтахтинг Кашидадер ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди. Пойтахтинг Кашидадер ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.

Худи шу шахар, антик ва илк Ўтра асрлар ташлаб кетилиди ва Оқдарё орталигига кўчишига кадар, сакланнишни турди.</

БОКИЙ ШАХАР!

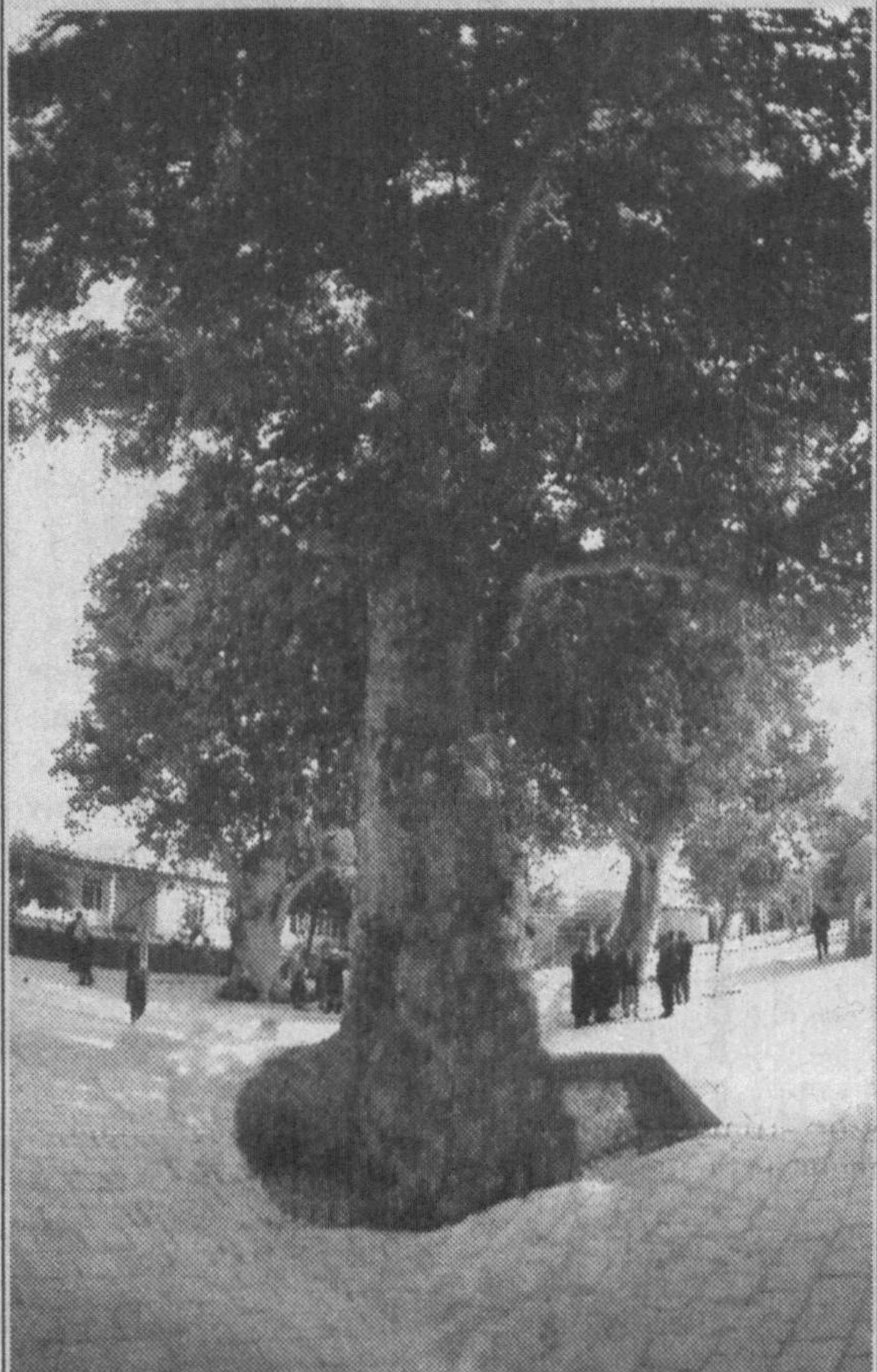
ХИРОМИЙ

КУХНА КЕШ ВАСФИ

Фаразким, Шахрисабза жаннатойин, Ки топди таңғи лутғи бирла тазин. Ики жониб, иккى дарёйи маввоҳ, Фалак юзига мавжидин уриб көж. Хисори етти кўйдин бош ошуғрон, Фалак буржига буржу таън ургон. Бутиг шаҳр ичра ҳар жониб хиёбон, Ери пайваст сунбул бирла бахорон. На юздин бўлмасар фасли баҳор, Ўтар ҳар кўчасидин Жўйбори.

Саросар ер юзидур сабзи тар, Дегайсанким, инибдур чархи аҳзар. Ариглар ҳар тарафдан жадвали сим, Ёнида сабза-мўйик анга таслим. Улусни сайр этар андоқни маҳваш, Бу юздин дерлар они Кеши дилкаш.

(«Раъно ва Зебо» достонидан)

Чинорлар — Шахрисабзининг илоҳий тимсоллари.

Вақт чошгоҳдан ўтиб қолди. Тепаликда қад ростлаган ҳумоён ўрду ҷодири подиоҳ бошидаги тозисили атрофиди ягона эди. Қўйироддаги ёнбағирларда эса ҷодирилар кўп, чап томонда Мир Сайд Барака, Амир Ҳоку барсл, Муҳаммад Чурова доҳдоҳ, Амир Сайфиддин неқӯз ва бошқа мулозимлар ҷодир тикишган. Ўнгу сўлда яна ҳам қўйироқда ҳар жой-ҳар жойда коровуларнинг олчачи Ҳомирондаги сунг бодраб чиккан қўзиронирнадай сочилиб етади.

Гир-ғир эсган кир шамомли еллуби ўйнаётган яшил саропарда олдида, олтин таҳта ўтирган Амир Темур шимол ёқдан ўзмасди. Кепак Темур лашкир ортидан от соглан сипхолар астаса ҳофз қаръида гойбанд бўйдилар. Шимол ёқдан элас-элас келётган жанг сурони демаса, борликка ҳимлик чўқиркан эди.

Амир Темур жанг юмушлари билан банд бўйбіл теварик-атроғи яшишкор, назар согламаган экан. Парвардигор белоён чўлни жуда фусункор килиб яратиди. Ҷўйнинг кок ўртасида жойлашган тепаликдан тўрт томон яққол кўзга ташланиб туради. Қунботиш ёқда — бир текис уғрифка ястанис ётган, калин лолакизалдиклардан нимнитшада ранкасб этган ям-яшил май-сазорлар... Кунчикища кумуш тасмайдай билтантаб оқаётган Ойшиҳ хотун сувидан нари йироқирларда янги майсазорлар янги чироили кирларга туташа кеттан... Сув бўйидан нари боша уч юз қадамча масофадаги қичик тепалик буткулолалар билан яхшил, ажабтуор лов-лов ённиб кўзни олади. Жанбу томонда майсазорлар оҳирларда кишюклар кўринади. Қанчалар кенглик, ажоийб манзарал... Кани энди ўнда майсазорларда юмат-юмалаб ётсан! Ҷомғингига турли хил кўкатлару гуллар, ёввойи йўнгичка-ю лолапарни коришик ажъимтириши ширин ҳиди гул этиб урталса Тўйтубий нафас олсан! Эсида бор, Жаҳонгир Мирзо туғилгандага, хурсанд бўлганидан ҳеч кеарага сифмай, от чотириб. Камашининг чўлига чиқиб кетган, ҳудди шуҳдай белга урган кумкўк ўтлар устида юмалаб ётган эди... Ҳайҳот! Энди амироздорни уйлайман, деб юриди, дарор шунча йиллар ўтиб кетдими? Замон юғурдири, юғури! Амир Темурнинг юраги орзиди, негадир чукур хўрсиник кўйиди.

Бирдан у ўзин дунёдан танҳо сезди. Бундай хотал тез-тез тақорланиб турдиган бўйбіл қолди сўнгги пайтларда. Водариго... Ота-онадан бир ўғлини иккى куз дунёга келдилар. У — ёлғиз ўғил, танҳо. Йўқ, танҳо эмас, мана эгани-сингиллар — курутуп Турком оғли билан Шўрибоникалар бор. Ҳаммиша ёнди оқирип муршид Мир Сайдин, Барака, шижоатли амилардан бор, Муҳаммад Чурова додхор бор. Үгиллари Жаҳонгир Мирзо, Умаршайх Мирзо, Миронцош, Мирзолар, қизлар, Ога Беги хоним ва Сulton Баҳт бегимлар бор, худога шукур... Аммо у ўзини баридан танҳо сезди. Балки салтанатнинг баланд мартабаси, давронинг юқас чўқусида турғанини боис, — у ерда эса жой фракат битта! — ёнда ҳеч ким кўринас. Балки, жаҳонгирлини ният этгани сабаб, у танқолкини тез-тез ҳис келдиган, ўйлайдиган бўйл борлган. Ахир, жаҳонгирлик шерисчиллик ётиклирмайди. Жаҳонгирли — танҳилик деганидир...

Шу пайт орқадан аёл қишининг жуҳартизигина товуши эшилди:

— Амир соҳибкорон ҳазретлари...

Амир Темур охиста айтилган ширали, ботинан кучи бу овозни, ғасини кўрмай турби ҳам, ўнлаб-юзлаб овозлар инидан ахрата олади. У шимол ёқдан кўз узмай маҳди улән Сароймұлхоним Амир Темурга келганини билди. Сароймұлхоним Амир Темур

карашга ботинолмай таъзим бажо килди-да, назо-кат билан таҳт пойдаги ловулларн гиламга тиз чўкди, узум қўрмизи кўйлаганинг кенг барок-барок барларни буткул таҳт пойнин эгаллаб олди. Эшишлар-ашитилмас, ўз-ўзига айтгандек:

— Энди... ҳеч кимга йўл йўк... — деб қўйди.

Ноз билан айтган самимий сўзлар гүё “Танхолик оламиининг ягона соҳибаси мендерманд!” деган мъенони англаштандай эди. Малика хиноли нозизи бармокларни билан Амир Темурнинг ногирон оғенини майнин уқалай бошлади.

Шудаганин Амир Темур шимол ёқда михланбид колган нигоҳнинг узди ва Сароймұлхонимга тикилди. Ажаб, унинг ўзини танҳо ҳис килган вактарини маҳди улән, ҳали янги келинчак Сароймұлхоним дарҳол сезиб олади ва танҳолик балосига балогардан бўлишига шошилади. Ҳозир ҳам, ма-

лар кутиб олишиди. Амир Темур яқинлашар экан, амирларнинг дебор ортидаги ўзаро пишир-пишиб гапларни кулогига чалинди:

— Амир соҳибкорон кечаси билан кўш хайдаб чиккан бўлсалар ҳам чехралари тиник, қадамлари илдам... — деди ингичка овозли шартади Амир Соғибуғо жалойир.

— Ҳа, ҳудо ярлакабди кўёвимизни... — жавоб килди Амир Сайфиддин неқӯз.

— Кўнгил тортар ёр бўлса, шундук бўлади...

Амир Темур мийнида кулиб кўйди.

Кўвни Амир Сайфиддин неқӯз ҳовлисига олиб кетдилар. Таом ёйилгач, унни хордик олсин дэя салкин хонага киритиб юбордилар. Амир Темур бугун шомида оғатижон келинчак билан яна дий-оғенини майни уқалай бошлади.

ўшҳардилар. Амир Темурнинг тиник товланётган зар чопони, Сароймұлхонимнинг кўйларига ям-яшил майсаозлар ичра яқол ахралиб туради.

Амир Темур тепалика чиқди, малика сал кўйиди. Тўхтади. Ақидий кип-қизил лолалар уларни ҳар томондан ўраб олишиди. Осмон тип-типни, поёнисиз майсаоз, гўё оламда Олоҳу иккиси холос, бошқа ҳеч ким ўйк, эди соҳибкорон назарида. У лолапардан бирнечасини узмоқи бўйиб атроғга аланглади. Лолапар: “Мени ол! Мениуз!” дегандай ташлашил, уни шошириб кўйинди. Биринчидан гўзларни кулиб кўйиди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

Амир Темур мийнида кулиб кўйди. Маликанинг кирмизи-оқ юзи, лолапарнинг ранги урди шекилини, яна оловланди, чап юзидаи хол сабтари кўрайди.

